

~ a/b

Zar nije?

Zar ga nije, sve vreme tokom višečasovnog zamornog, prilično zamornog putovanja, kao što je i sve u njegovom životu poslednje godine počelo da nalikuje na zamorno iščekivanje, zar ga nije, osim strepnje neizvesnosti, osim narastajućeg ogorčenja zbog okolnosti i situacije u kojoj će se za izvesno vreme sasvim sigurno zateći, situacije i okolnosti od kojih je, sa izvesnom velikom dozom kajanja, nimalo hrabro, pokušao da pobegne, osim nostalgичnog prisećanja lica, događaja i ulica grada, zar ga nije, uporno poput pritajene a razdražujuće glavobolje, proganjala jedna jedina reč koja je iz ne baš jasnih razloga isplivala njemu u susret?

Stvar koja bi trebalo da otkloni, uprkos svim preduzetim merama, napadno prisustvo teskobe i neizvesnosti: miriomorfoskop. Miriomorfoskop je rešenje, ponavljao je u pravilnim razmacima, za dvadesetogodišnje novosadsko odsustvo. Eto, tako, jednostavno, krajnje jednostavno, šta bi drugo i činio, mogao je tu reč da jezikom kotrlja po ustima poput sićušne tablete za smirenje. Bar to.

Zar nije?

Zar ga to nije zapravo neodoljivo privlačilo, u svim tim godinama odsustva, zar nije smatrao da bi kaleidoskopski pristup, a ne linearni, mogao da bude zanimljiva i uzbudljiva jeres, da bi mogao mnogo toga više da otkrije, prestup koji bi istovremeno bio i zaštita. Zavrtiš nekoliko puta taj spasono-

sni miriomorfoskop i pogledaš šta i kako se namestilo. Ogle-
dala nižu slike u vlastitom sledu otkrivajući novu realnost.

Hronologija je umela da ga izluđuje, nenamerni zabo-
rav i aljkavo prisećanje kvarili su i brkali listove kalendara.
Hronologija zaista ume da nervira: jedno se izvodi iz dru-
gog, treće sleduje iza drugog, postoje psihički i fizički razlo-
zi, sve je u sledu i uzročno povezano, sve je u svesti, histerič-
no i manijakalno objašnjivo.

Zar nije?

Zar nije trebalo da izbegne uprkos patetičnom popo-
dnevnom poigravanju senki dok su rupe na asfaltu nagove-
štavale uzbudljivo kretanje Bulevarom oslobođenja, zar nije
trebalo, kako nalaže prirodan tok stvari, da ponovo pređe
raskrsnicu kod Futoške pijace, zar nije trebalo da zaobiđe taj
po njega nekadašnjeg prilično koban prostor? Pobogu, ne bi
nikako trebalo njega, bar ne Sergeja sadašnjeg, da muči neka
vrsta nostalgije, ne bi li to bila pomalo zbunjujuća i neočeki-
vana činjenica: da čovek može osećati nostalgiju za vreme-
nom i prostorom u kojem je bio nesumnjiva žrtva.

Ali što se tiče Sergeja primoranog na povratak i što se
tiče nostalgije, stvar bi mogla izgledati mnogo komplikova-
nije. Po nekom, ko zna kada ustanovljenom običaju, po ne-
koj nepisanoj navici, obično se misli da se nostalgija odnosi
na nešto lepo i pozitivno što se doživi i čega danas nepovrat-
no više nema. Ali, to je puko pojednostavljenje. Bar kad je u
pitanju njegova nostalgična priča, možda samo zato što me-
morija ponekad ume da bude falsifikatorica, možda.

Zar nije?

Zar je to opet onaj Novi Sad i dalje lišen buntovničke
aure, pomirljiv, deprimirajuće depresivan, mesto bezopa-
snog guguta kumrija i golubova, grad u iščekivanju da neki
slučajan detalj, da neki bezazlen poremećaj, da neke, ko zna
odakle pristigle okolnosti naprečac promene tok stvari. Da

li je moguće da je i posle dvadeset godina ovaj grad i dalje tako postojano neuravnožen? Zar ne izgleda zaprepašujuće da i vrapci dalje na isti način rimuju svoje bojažljive pesme o odsustvu ravnoteže?

Zar nije?

Zar nije opsesivno, približavajući se središtu grada, proveravao i ispitivao, zagledajući se u svakog pojedinačnog prolaznika: nosi li skriveni kaleidoskop u džepu, za svaki slučaj? Zar nije pomislio, svašta, bestraga mi glava ispunjena slamom sumnji, da su dični Novosađani i još ustreptaliije Novosađanke naoružani u odbrambene svrhe upravo kaleidoskopima, a ne mobilnim telefonima? I još je mnogo toga i mnogo koječega i mnogo ničega i mnogo svačega mogao da pomisli da nije stigao u hotel *Vojvodina*.

Ne mnogo kasnije u restoranu, dok je s trga dopirao uobičajeni žagor, dok je pomalo odsutno slušao neku njemu ne baš prepoznatljivu pesmu uličnog svirača koji kao da je pokušavao da nadjača glasove ili kao da se nepotrebno svađao s nevidljivom urbanom konkurencijom, ponovo je počelo da ga obuzima staro, tako prepoznatljivo osećanje malodušnosti, skućenosti i teskobe. Kao i pre dvadeset godina.

Vrlo brzo je shvatio, primoravši se da s velikom mukom i otporom proguta tek nekoliko zalogaja, prethodno više od trideset sati ne okusivši ama baš ništa, da jelo ima neki poznati bljutav ukus, da mu je potpuno poznat, kao da je zapravo u pitanju ono isto jelo koje nije uspeo da pojede i koje je s gađenjem odgurnuo, u onom danu kada je panično napustio bolničku trpezariju, a uveče i Novi Sad. Prilično glupo i malo verovatno, zar ne?

Ali, zar nije mogao, dok je ispijao kafu koja je samo pojačavala prethodni utisak, da pomisli kako onaj deo njega koji je racionalan, trezven, stabilno postavljen na zemlju, sasvim opravdano smatra koincidencije ishitrenim i tralja-

vim spajanjem nepovezanih događaja, učitavanjem budalastih podudaranja. I da bude siguran da je potpuno u pravu. Međutim, ponekad mu se, kada je bivao prepadnut neočekivanom situacijom, činilo da u koincidencijama ipak postoji određeni nagoveštaj, ma koliko nejasan, čvrstog sistema čiji je smisao sakriven.

Zašto je u sat tačno, u minutu tačno, u sekundu tačno, dva dana pre isteka njegovog prinudnog izgnanstva oročenog na dvadeset godina stigla ta uznemirujuća, ta poražavajuća, ta gotovo ubistvena poruka Mihajla Jovanovića: *Vrati se odmah! Anđelija nas je zauvek napustila. Zauvek!*

Zašto?

Zašto se poziv na povratak, tako precizno, tako savršeno, tako zapanjujuće, poklopio s danom njegovog planiranog povratka?

Zašto mu je ta poruka sve vreme više zvučala kao opomena, kao neka pritajena pretnja, kao naknadno prebacivanje, kao naknadno prozivanje zbog počinjene greške? Tako mu se to učinilo kao da mu neko govori, kao da ga neko prekorova: eto, ti još uvek možeš, posle svega, za razliku od nežne i borbene Anđe, i da se vratiš.

Zašto je cvenokosa Anđelija, ta njegova trpeljiva Anđuša, ta mila Riđanda, zašto je odabrala da *nas zauvek napusti* dva dana pre njegovog povratka?

Da li je znala za njegovo izdajničko obećanje, ili je samo naslućivala odlazeći u njegov stan, među prašinu koja se taložila u potkrovlju petrovaradinskog Podgrađa, posmatrajući pažljivo sve te predmete, sve te stvari, koje o njemu nisu ništa govorile.

Ali, eto, to sve je, možda sasvim slučajno, možda sasvim namerno, morao da bude njegov povratak.

A onda je nenadano, a da kako bi drugačije kad se stvari, sve živo i neživo, odvija po principu neočekivanosti, da-

kle bez prividno ozbiljnog razloga, odlučio da se te večeri ne sretne s Mihajlom Jovanovićem, za teške, opterećujuće i optužujuće razgovore nikad nije kasno, ne bi u ovom trenutku uspeo da se izbori sa svim tim, kao što je istovremeno pomislio i da bi boravak u hotelskoj sobi, gde samo tapete još cvetaju i ništa drugo, mogao da se pretvori u nepodnošljivo deprimirajuću i paranoičnu noć.

Ne, ni ne pomišlja koliko bi večeras mogao da bude izluđujući susret sa samim sobom u dvadeset godina mlađem izdanju, ne nikako, ni slučajno to ne bi smeo da priredi sebi večeras, nikako ne može večeras krenuti u obilazak starih mesta jer bi nalikovao zbunjenom i sluđenom turisti na arheološkom nalazištu, koji tupavog lica, zabezeknut u neznanju, s velikom dozom nerazumevanja posmatra oštećene, pod udarom vremena porodne, amfore i krčage nekadašnjih težnji i očekivanja.

U ovoj sparnoj večeri izbezumljujućeg četvrtka, pokajničkoj i povratničkoj, uveren je da mu je potrebno neko sigurno mesto na kojem bi mogao da bar delimično povрати samopouzdanje i ponos pribrane osobe koja uspeva da, uprkos svim teškoćama i svim pomahnitalim okolnostima, vlada situacijom.

Ali zašto je i čime rukovođen pomislio da bi baš u ovoj večeri to jedino, eventualno sigurno, utočište trebalo da bude baš pozorište? Jedino zato što je bio ubeđen da ne postoji bilo kakva opasnost da bude izložen podozrivim i sumnjičavim pogledima jer je sav taj svet skupljen u gledalištu isključivo okupiran vlastitim pozicijama, isuviše okupiran u ogleđanju svojih saputnika da bi na nekog nepoznatog obraćao bilo kavu pažnju. Uostalom, van svake sumnje je da u pozorištu neki drugi ljudi, sopstvenom voljom ili po zadatku, vrlo uspešno bivaju heroji i kukavice, spasioci i nesrećnici,

tirani i žrtve, da je neko drugi zadužen da se bore s manjim ili većim nepravilnostima, s većom ili manjom nevoljom.

I tako se, možda jedino iz tih razloga, još uvek okupiran senzacijom ponovnog susreta s gradom, obreo na blagajni Srpskog narodnog pozorišta sa uznemirujućim crvom sumnje da mu tu ipak nije mesto, zbog nepogodnog trenutka, okolnosti i umora.

Dok nije podigla pogled, blaganica je samo lakonski rekla da nema slobodnih karata u prodaji i da je večeras dugo najavljivana premijera *Oproštaja*. A onda, kao da se prepalala, započela je panično da se izvinjava.

Vi ste Sergej?

Da. Ne razumem od kakve je to važnosti?

Izvinite i izvolite ulaznicu. Nisam odmah shvatila da ste izvršili rezervaciju.

Čekajte, kakvu rezervaciju? Ko je rezervisao ulaznicu?

Pomno ga je pogledala kao da želi da kaže, bože, svašta, kakvi sve ljudi zalaze u pozorište, a zatim se obratila sledećem posetiocu.

I to je bilo sve, ako se tako može reći.

Dok se, poput malog broja zaostalih gledalaca koji nisu još sedeli, smešta u sedmi red, na sedište do središnjeg prolaza, začuo je glas koji mu se tako neodoljivo učinio poznatim, gotovo nalik glasu nekog prisnog znanca:

U redu je.

I pre nego što se zapitao šta bi trebalo da bude u redu, ugledao ga je, potpuno uveren da ga nikada u životu nije ni sreo, a nekmoli poznavao, dok uznemireno pogledava oko sebe.

U redu je, veruju mi, mislim glumci mi bar veruju, ostavili su mi petnaest minuta dok ne dovrše s pićem u *Sceni*, rekao sam im to je, ljudi, sasvim u redu, mogu i za kraće vreme da izložim svoj problem, neka, neka, samo ti polako, natena-

ne, reci im možda će neko pokušati da učini nešto, ozbiljni su to ljudi, ti naši gledaoci, evo, vidim i sam, svi lepo obučeni, svi te napregnuto slušaju, hvala tim glumcima, nema šta, lepa odela, lepe haljine, dobri ljudi su uvek dobro odeveni, najbolje najboljima, pa naravno, jasno, nije ovo psihijatrijska ustanova, to vam baš i kažem, nikako nije bolnica pa da bi mogao da šetaš okolo-naokolo u prugastim pidžamama, u košuljama i spavaćicama, naravno, druga je to stvar, druga.

Zagleda se u publiku, s rukom iznad očiju.

Ne, to nije moguće! Zar si to, kučkin sine, stvarno ti, Sergej?

Siđe s pozornice i zaustavi se pred Sergejem. Dugo ga, osećaj nelagode je uvek dug, gleda.

Ne, naravno. To bi ipak bilo previše.

Ponovo se vraća na pozornicu.

Prošlo je čitavih dvadeset godina. Dvadeset, zamislite! A ja još uvek čekam, jer me samo on može izvući iz rupe. On me je zaboravio, ostavio me je ovde, razumete, mene, lakovernu pticu sojku, a rekao je neću te ostaviti, ti jesi osetljiv, ti si ponekad suviše nervozan, imaš neke sklonosti, ali ti si potpuno normalan.

Sasvim neočekivano, bar ih on nije primetio, na pozornicu su se popela dva kratko ošišana mladića u crnom, uhvatila čoveka ispod ruku i odvela s pozornice. Nije pružao gotovo nikakav otpor, samo je nekom dobacio Nemoj opet da propustiš priliku.

Bože, svašta, rekla je postarija gospođa do njega, šta sve ovim mladim postmodernističkim piscima neće pasti na pamet.

Poznajete li čoveka?

Ne bih rekao, kao da je pokušao da se opravda pred njenim vrlo sumnjičavim pogledom.

Kao da je sve počelo da ga zamara dok je neki prilično konfuzni, ali vrlo slatkorečivi čova, pretpostavio je da je u pitanju upravnik ili direktor drame, monotono govorio kako je pozorište živ organizam, vrlo dosetljivo od tih postdramskih junosa, da su itekako moguće nepredvidljive situacije, možda čak opširnije nego što je potrebno, sve tako, sve dok se nije začuo i poneki zvižduk iz dubine sale.

Hoće li ovaj *Oproštaj* već jednom početi ili treba da dočekam duboku starost slušajući neumesna izvinjavanja? Na šta ovo liči, frknula je gospođa do njega.

Mislim da je počelo.

Kako, kako to mislite?

I počelo je, valjda je počelo.

Počelo je kao neki kvazifuturistički kalambur ili ne baš uspešan mjuzikl, kao napadna mešavina popularnih operskih arija, nekakvih skarednih bečaraca uz pištavi cilik tamburica i zavijajuće prenemaganje, pretpostavio je, nove muzičke zvezde u usponu, s glumcima odevenim u neka svetlucava odela.

Pozornica je predstavljala improvizovani lavirint sačinjen od zidova neke providne plastične materije, negde oko pola metra visine, po kome behu iscrtana srca probodena strelicama, precrtana imena, grafiti koji se razlivaju i čiji je smisao teško dokučiti, počelo je s glumcima šćućurenim u različitim uglovima lavirinta koji se prilično nerazumljivo dovikuju, desetak minuta nerazumljivog dovikivanja, a onda se u sredini lavirinta uspravila glumica koja je patetično, odviše glasno, prepala publiku:

Znaš šta želim? Želim da se napijem s tobom večeras. Ne da se ubijem, tek toliko da budem pijana. Bukvalno želim da budem s tobom! Onda želim da zaspim pored tebe i probudim se ujutro i čitam novine s tobom i pijem kafu s tobom.